

Kvindehøjskolen i Visby

- en saga blot

Af Ingrid Mejer Jensen

Fra 1978 til 1993 var Kvindehøjskolen et levende omdrejningspunkt for kvinder, der ville frigøre sig for de mandsdominerede normer for og forventninger til kvinder. Ingrid Mejer Jensen fortæller her om højskolen og bygningerne, der i dag danner rammen for 'Kvindekurser'.

GOOGLER MAN I DAG begrebet 'kvindehøjskole', møder man allerede i fjerde hit en henvisning til Kvindekurser. Her kan man læse: "Bygningerne er identiske med den tidligere Kvindehøjskolen, der var en højskole for kvinder (1978-1994) med et særligt og unikt læringsmiljø præget af liv, leg, humor og socialt samvær".

Hm, hm, der holdes kurser for kvinder i den gamle kvindehøjskoles bygninger i Visby. Hvem skulle nu have troet det?

Men det er en kendsgerning, at en lille gruppe kvinder i 2009 åbnede dørene til den gamle kvindehøjskole i Visby. Fem dage i forbindelse med

påskeferien har man hvert år siden kunnet være på kursus og opleve eller genopleve Kvindehøjskolen: "Kurserne vil være fem forrygende festlige dage, hvor du kan lære nyt, være kvinde på egne præmisser - og blot nyde det, der er".

Kvindekurser, som melder udsolgt med 75 deltagere hvert år, bygger på værdier, der også lå til grund for Kvindehøjskolen, men det handler i dag om at nyde - ikke så meget om at kæmpe. Og det var i kampens ånd, at Kvindehøjskolen i Visby begyndte sit virke.

Kvinder, bryd ikke sammen, bryd ud!

Kvindehøjskolen var en del af den danske højskolevirkelighed i årene 1978 til 1993. I alle årene havde den til huse i den gamle kro i Visby, ti km nord for Tønder, lige ved trinbrættet. Det var således nemt for kvinder fra hele landet at komme dertil med tog. Men trods det følte mange, at højskolen lå alt for langt væk fra de store byer, hvorfra både elever og undervisere især blev rekrutteret.

I den gamle kro var der plads til 24 kvinder. De byggede og delte sovesalen på første sal over stalden, og de delte fælles tøj. Ikke mindst delte de følelsen af at være del af en vældig bevægelse, der gik gennem Danmark og hele den vestlige verden fra 60'erne og frem: Den ny kvindebevægelse: Rødstrømpebevægelsen og Lesbisk Bevægelse.

Kvinderne - og sådan kaldte de sig -

FAKTA

Kvindehøjskolen eksisterede i 1978-1993.

Antal ansatte: Kollektivt ledet af skiftende grupper på 6-10 personer. Fra slutningen af 80'erne; 4 ansatte, hvoraf en fungerende forstander. Sommerkurser samt jul: 4-5 samtidige 1-2 ugers kurser med i alt ca. 40-60 kursister.

Vinterkurser: 1-6 måneders kurser, med i alt ca. 30-40 kursister.

Foto: Eva Riemann, 1979.

'Kvindekamp er kamp og kærlighed'. Det første rum, der blev istandsat, var loftet over stalden i den gamle kro. Her blev bygget sovesal og rummet blev også brugt til undervisning.

ikke pigerne eller damerne, som man plejede at sige, for det var vigtigt at markere, at de var voksne mennesker. Deres oprør rettede sig især mod den hæmmende pigeopdragelse, som de var et produkt af, og mod deres mødres livsvilkår, som de ikke ønskede at videreføre. De var del af et oprør mod undertrykkelsen i det mandsdominerede samfund generelt og for kvindefrigørelse, et begreb, som de først lige var begyndt at opdage betydningen af.

Rødstrømpebevægelsen, der bestod af kvinder fra mange forskellige organisationer (og mange helt uden for organisationer) etablerede sig i løbet af 1970'erne i kvindelejrene på Femø, i kvindehuse i byerne, kvindefestivaler og ikke mindst i basisgrupper over hele landet. Det var på Femø idéen til en kvindehøjskole opstod, og i disse

kvindekredse at der blev samlet penge ind til købet af Visby Kro med tilliggender, ti tønder land - det hele for 800.000 kr.

At brede ud og bygge op

Kvindebevægelsen var antiautoritær. Bl.a. derfor havde den form som et netværk, og selv om Kvindehøjskolen formelt havde en bestyrelse og en forstander, så var det reelt en støttekreds af ca. 100 kvinder, der gennem udflyttergrupper på 6-10 kvinder udviklede den feministiske pædagogik og bestemte indholdet af både korte og lange kurser. Lærerne, der ikke blev kaldt lærere, men igangsættere, for at understrege ligheden og fællesskabet, rekrutteredes både fra støttekredsen og udenfor. Organisationsformen var et opgør med det patriar-

'Otteren', henholdsvis 'over- og underotteren' blev tegnet af kvindetegnstuen Thyra og bygget udelukkende af kvinder. Bygningen er et vartegn for Kvindehøjskolen. Den blev bygget i to etaper. Den færdigbyggede 'otteren' står i dag, som den blev bygget i 1979-80 og i samme farver. Den anvendes også i logoet for Kvindekurser.

kalske og hierarkiske, en såkaldt flad struktur.

De første kvinder på Kvindehøjskolen - i fortrolig tale kaldet Kvindehøj - var allerede brudt ud af en snærende kvindelighed og brød nu med

FAKTA

Kvindekurser. Etableret i 2009.

En almennyttig forening hvis formål er, at udbyde kurser på den tidligere Kvindehøjskole.

En styregruppe planlægger årets kurser.

Kurserne har været fyldt op siden 2010, med 4-5 sideløbende kurser.

75 kvinder deltager hver påske, heraf er ca. 55-60 kursister. De resterende indgår i praktisk team og som undervisere.

gamle forestillinger om, hvad kvinder kan og ikke kan. De byggede op! De søgte kommune- og statsstøtte til udbygning af skolen, og de brugte støtten til at opsætte to barakker, som de købte af Familiehøjskolen, og til at bygge et børnehus med sovesale på første sal. Siden kom skurvogne, drivhus, et nyt snedker- og jordbrugshus og små hytter til.

Allervigtigst rejste flere byggehold i løbet af de første år 'Otteren' - en to-etages ottekantet tilbygning til kroen, som blev til spise- og foredragsal i stueetagen og et usædvanligt inspirerende undervisningslokale på første sal: I loftet er der et lille ottekantet tårn af glas, og kombinationen af dette himmellys, rummets runde form og tydelige centrum er nok med til at gøre dette undervisningslokale til

højskolens mest populære sted. Det ånder af ånd - og det ligner en sjæl.

Otteren blev i årene fremover skolens vartegn og et uomgængeligt bevis på, at kvinder kan - også de håndværk, som vi troede, at kun mænd havde hænder og hjerne til. Otteren var tegnet af kvindetegnesteuen Thyra, København, og arkitekterne var til stede og deltog i det praktiske arbejde.

Foran alle huse blev der bygget træbroer, hvor kvinderne kunne hvile, hygge, slikke sol, ryge eller drikke øl. Det hele blev malet svenskrødt og ligger der den dag i dag, smukt og indbydende i det grønne. Stedet lejes nu ud til lejrskoler og selskaber - og som jeg fortalte i indledningen: til nutidens Kvindekurser.

Kvindekamp er kamp og kærlighed

Hvor kvinderne i den tidlige kvindebevægelse smed korsetterne og steg

op på cyklerne, så var det i den ny kvindebevægelse ikke kun BH'erne og de højhælede, der røg sig en tur. Det var især den indre spændetrøje, der skulle slippes, alle de uskrevne - og også selvmodsigende - regler om, hvordan en kvinde er. Til gengæld skulle der bevidstgøres om historie, samfund og kvinders fælles vilkår, som - trods den fri adgang til al den uddannelse, man kunne ønske sig - var lukket land. De traditionelle uddannelsesinstitutioner havde naturligvis ikke lige de emner på programmet.

Udadtil viste opgøret sig i alternativ påklædning og frisure: smækbukser og karsehår signalerede - ikke alene frigørelse, men også drengethed og dermed en åbenhed for at rette sin seksualitet mod kvinder. Lesbianisme var altid en vigtig side af livet på Kvindehøjskolen. For nogle en frigørelse af undertrykt identitet, for

Ejeren af Visby Fritidscenter, Erling Jensen, har valgt at bibeholde den gamle 'plakatvæg'. Som et levende museum hænger de mange plakater fra 1977-1979 stadig på stedet. Direkte på væggen er klistret plakater, som omhandler Femølejren, Kvindefilmfestivaler, støtteplakater for Kvindehøjskolen, feministiske plakater mv.

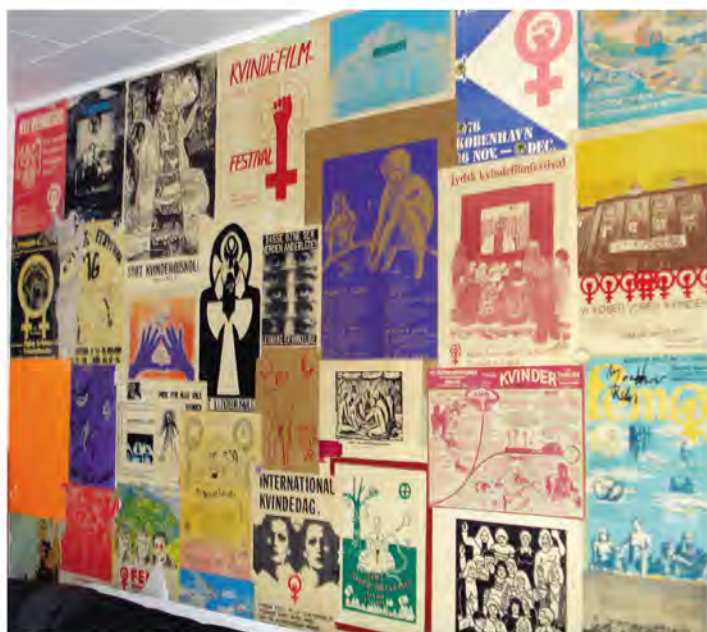

Foto: Helle Brok, 2010.

andre det ultimative oprør mod patriarkatet, og for endnu andre en måde at erobre kvindeligheden på, en kvindelighed, som var så umådelig meget større og med så mange flere udtryk og roller, end nogen i det moderne patriarkat nogen sinde havde drømt om. Ikke mærkeligt at der blev forsket i gudinder, ikke mindst de græske, der i deres forskellige skikkelser levendegør både den uafhængige single, den intelligente Fars pige, den store moder og den dårende skønne elskerinde - for at nævne de mest kendte.

Undervisningen generelt var drevet af nysgerrighed og en anerkendende pædagogik (som Kvindekurser også formulerer det i dag), men også af vrede og frihedstrang, og af den socialistiske bølge, som den ny kvindebevægelse var en del af.

De første års kurser var et blandet tilbud om praktisk oplæring i traditionelle mandefag: byggeri og økologisk jordbrug, og så en række fagområder, der enten bevidstgjorde om kvinders vilkår i fortid og nutid eller frigjorde ved kreativ udfoldelse og udforskning af kvindekroppen, dens seksualitet, moderskab og sundhed i det hele taget. Man var inddelt i arbejdsgrupper. Alle lærte fra sig og sugede til sig, og alle deltes om de dag-

lige arbejdsopgaver med at lave mad og gøre rent.

Kropsbevidsthed og selvudvikling

Efterhånden viste det sig imidlertid, at kvinderne var mere forskellige, end de først lige havde haft øje for. De havde behov for at lære sig selv at kende som de individer, de var, og de blev mere indadvendte. Som Mieke Dubbers skriver i årsskriftet fra 1988: "Det private var helligt, kun dagbogen eller drømmebogen vidnede om bevægelse, mens stilheden herskede på gårdspladsen ...". Kursusindholdet skiftede karakter. Nu var det kropsbevidsthed, selvudvikling drømmetydning, teater og kreative kurser, astrologi og tarot, shamanisme og lignende, der var på programmet.

Af samme årsskrift fremgår det, at højskolen fra midten af 80'erne havde svært ved at få kursister nok på de lange kurser. Det skyldtes flere forhold. For det første blev der skåret i de statslige tilskud til højskoleophold, og det var ikke muligt længere at være på højskole, mens man var på dagpenge. Daghøjskoler skød op i mange byer og imødekom behovet for kurser til ledige.

For det andet var kvindebevægelsen på retur, eller rettere: den havde ført til større selvbevidsthed hos kvinderne, der måske også erkendte, at hver kvinde må blive stærk i sig selv og kæmpe de nødvendige kampe i den sammenhæng, hvor man nu hører til - om det er på uddannelsesstedet, i fagforeningen, på arbejdspladsen, i krisecentret.

I 1988 blev der holdt et seminar, hvor deltagerne drøftede, hvad formålsparagraffen skulle være for Kvindehøjskolen i de kommende år. Sam-

FAKTA

Ingrid Mejer Jensen Født 1952.
Cand.phil., forfatter, kulturkoordinator.

Underviser og kvart leder på Kvindehøjskolen 1987 til 89.

Underviser på Kvindekurser 2009-11 og 2013-14.

menfattende kan man måske sige, at det for mange var vigtigt nu at slippe den provokatoriske og feministiske identitet og for fremtiden bygge på de erfaringer med udvikling og selvudvikling i et trygt og helt unikt læringsmiljø, som det havde været centralt for skolen gennem alle årene.

I de næste fem år kæmpede skolen for at overleve ved i højere grad at tilpasse sig det omgivende samfund, bl.a. ved at vælge en mere traditionel og dermed hierarkisk ledelsesform med en forstander i spidsen. Man lavede kurser for nye målgrupper, bl.a. kvinder fra Baltikum, man inviterede til besøgsdage, hvor mandlige familiemedlemmer også kunne være med, og man integrerede sig i højere grad i lokalsamfundet.

Alligevel måtte højskolen lukke ved årsskiftet 1993/94. Mange har savnet den som et sted, hvor man kunne lade op og være sig selv sammen med

andre. Et sted hvor der var plads til at prøve af og tage livtag med ny viden og nye færdigheder og etablere blivende relationer.

“Den har været et ekstra hjem”, siger Helle Brok, som er den, der fik idéen til at skabe Kvindekurser, og som etablerede den almennyttige forening Kvindekurser sammen med Henriette Jensen og Lisbeth Rebien. “Mine år på Kvindehøjskolen ligger som et DNA i mig. Her foldede jeg mig ud i stedet for at leve op til de normer og forventninger, som samfundet havde til mig”.

“Må skolen forblive bevægelsernes blivende sted”. Sådan skrev jeg i årsskriftet i 1988. Det ønske gik ikke i opfyldelse. Men på Kvindekurser kan man mærke lidt af duften fra dengang, tage livtag med fagområder, man ikke har prøvet før, grine og reflektere over, hvad det er at være kvinde i dag. ■

Sang, musik - en kop kaffe og fællesskab på de mange solskinspletter, 'badebroer', som er rundt om bygningerne.

Foto: Kvindemusets arkiv, ca. 1980.